

**ONTDEK DE STAD EN DE MOOISTE PLEKJES IN DE OMGEVING**



⦿ Top 10 selectie & insider tips

Verrassende wandeltochten en autotochten ⦿



⦿ Inclusief gedetailleerde kaarten en uitgebreide plattegronden

Duidelijke indeling op kleur ⦿





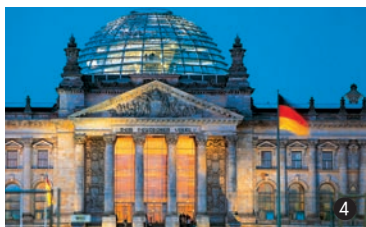
**WAT & HOE**

# BERLIJN

**STAD & STREEK**



**Top 10**  
hoogtepunten  
& INCLUSIEF  
KAARTEN



## ★★ Top 10

In deze top 10 vind je de belangrijkste bezienswaardigheden, van de absolute nummer 1 tot en met nummer 10.

### 1 ★★ Pariser Platz

Met zijn fascinerende combinatie van Brandenburger Tor, deftige hotels, ambassades en Akademie der Künste staat de Pariser Platz onbetwist op nummer 1. (blz. 48)

### 2 ★★ Museumsinsel

Een van de waardevolste verzamelingen kunst en historische vondsten ter wereld, verdeeld over vijf musea! Met name het Pergamonmuseum is indrukwekkend. (blz. 82)

### 3 ★★ Alexanderplatz

Vanaf de Fernsehturm heb je het beste uitzicht. Uniek: de wereldklok en de Neptunusfontein voor het rode raadhuis. Bovendien veel warenhuizen. (blz. 88)

### 4 ★★ Reichstag

Vanaf de glazen koepel van het Rijksdaggebouw heb je goed zicht op de Brandenburger Tor en het oude Mitte van Berlijn. (blz. 50)

### 5 ★★ Sony Center

Door de fantastische lichteffecten is de Potsdamer Platz vooral 's avonds een belevens. Het film- en televisiemuseum is top. (blz. 112)

### 6 ★★ Gendarmenmarkt

Historische pracht met een concertgebouw en een Duitse en een Franse kerk aan het mooiste plein van Berlijn, vlakbij de Friedrichstraße – voor velen het mooiste plein ten noorden van de Alpen. (blz. 54)

### 7 ★★ Schloss Charlottenburg

Berlijns grootste kasteel, met koninklijke privévertrekken, een waardevolle kunstverzameling en een Franse baroktuin. In het mausoleum ligt koningin Louise begraven. (blz. 136)

### 8 ★★ Jüdisches Museum

In de adembenemende architectuur van Daniel Libeskind wordt 2000 jaar Joodse geschiedenis gedocumenteerd. (blz. 160)

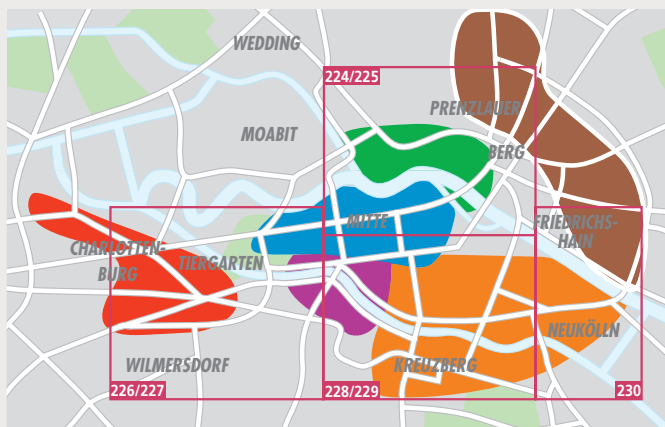
### 9 ★★ Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche

De ruïne van de toren steekt als een waarschuwende vinger in de lucht en 30.000 glasmozaïeken verlichten de nieuwe kerk. (blz. 140)

### 10 ★★ Hackesche Höfe

Duitslands grootste omsloten binnenplaatscomplex aan de Hackescher Markt met imposante jugendstilfaçaden, stille hofjes, winkeltjes, theaters en een bioscoop. (blz. 90)

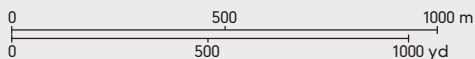
# Stadsplattegrond

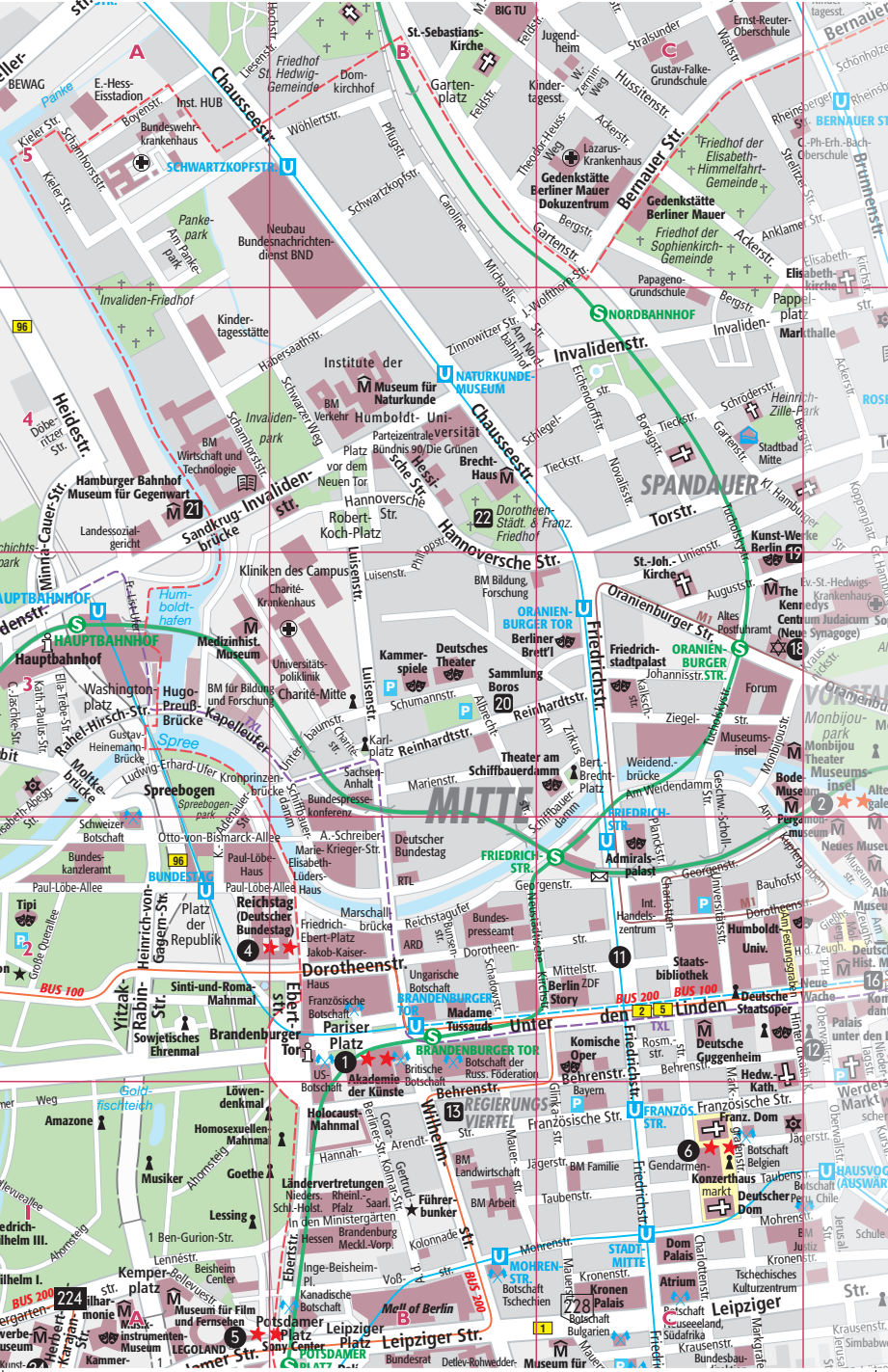


## Legenda

- |   |                          |   |   |
|---|--------------------------|---|---|
|    | Informatie               |    | Zwembad, buitenbad                      |
|    | Museum                   |    | Parkeerplaats                           |
|    | Theater, opera           |    | Voormalige sectorgrens (Berlijnse Muur) |
|   | Gedenkteken, monument    |   | Dierentuin                              |
|  | Ziekenhuis               |  | U-Bahn (metro) met station              |
|  | Politie                  |  | S-Bahn met station                      |
|  | Post                     |  | Voetgangersgebied                       |
|  | Kerk; kapel              |  | Openbaar/bezienswaardig gebouw          |
|  | Synagoge                 |  | Top 10                                  |
|  | Bezienswaardigheid       |  | Hoogtepunten                            |
|  | Toren                    |  | Verder ontdekken                        |
|  | Aanlegplaats bootverkeer |   |   |

1 : 17 600





Map of Berlin, Germany, showing major streets, landmarks, and public transport lines. Key locations include:

- Streets:** Chausseestr., Invalidenstr., Hamburger Str., Spandauer Str., Unter den Eichen, Friedrichstr., Brandenburgstr., Leipziger Str., etc.
- Landmarks and Museums:** Humboldt-Universität, Naturkunde-Museum, Deutscher Bundestag, Reichstag, Humboldt-Hafen, etc.
- Public Transport:** U-Bahn (S, U), Bus (100, 200, 100), Tram (M).
- Other Points of Interest:** St. Sebastian-Kirche, Gedenkstätte Berliner Mauer, etc.

## Even oriënteren

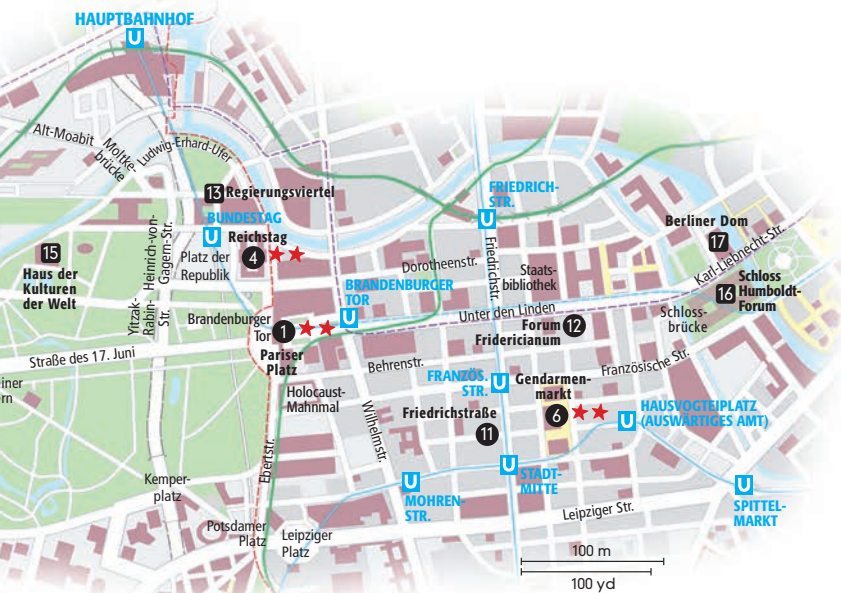
De straat Unter den Linden heeft mythische proporties aangenomen, omdat de voor- en tegenspoed van een heel land er terug te vinden zijn. Het is geen woonstraat. De Berlijners flaneren hier niet, maar ze vinden het heerlijk om 'die Linden' met trots aan bezoekers te laten zien.

Het is een straat voor overdag, want 's nachts is er niets te doen. Unter den Linden toont het Berlijn van de keurvorsten, van de Pruisische koningen, van de DDR en ook van eigentijdse stedenbouwkundigen. Deze chique boulevard is momenteel één grote bouwplaats. Men bouwt er aan de zogeheten 'Kanzlerlinie', een door Helmut Kohl geplande tramverbinding tussen Alexanderplatz en Hauptbahnhof. De werkzaamheden worden naar verwachting in 2020 afgerond. Een andere grote bouwplaats is de wederopbouw van het Berlijnse stadslot, tegenover het Museumsinsel.

De Pariser Platz is een plek die door zijn interessante bebouwing met Brandenburger Tor, Franse en Amerikaanse ambassade en Hotel Adlon veel toeristen aantrekt. Ook het gebouw van de DZ-bank van Frank Gehry en de Akademie der Künste

(Günter Behnisch) liggen aan het plein. Wie de Brandenburger Tor de rug toekeert en de weg volgt tot het begin, de ruim één kilometer verderop gelegen Schlossplatz, zal in de verleiding komen om links of rechts af te slaan, de Friedrichstraße in. In de stadswijken liggen architectonisch interessante winkelrijen verscholen. Via de mooie Gendarmenmarkt en de historisch belangrijke Bebelplatz kom je weer uit op Unter den Linden bij het ruitersstandbeeld van Frederik de Grote.





### Top 10

- 1 ★★★ Pariser Platz blz. 48
- 4 ★★★ Reichstag blz. 50
- 6 ★★★ Gendarmenmarkt blz. 54

### Hoogtepunten

- 11 Friedrichstraße blz. 57
- 12 Forum Fridericianum blz. 60

### Verder ontdekken

- 13 Regierungsviertel blz. 64
- 14 Tiergarten blz. 64
- 15 Haus der Kulturen der Welt blz. 65
- 16 Schloss/Humboldt-Forum blz. 65
- 17 Berliner Dom blz. 67



---

# Veelzijdig Berlijn

Berlijn is groot, 891,69 km<sup>2</sup> om precies te zijn. Van het uiterste westen tot het uiterste oosten is de afstand 45 km en van noord naar zuid 38 km. Elk stadsdeel heeft zijn eigen charme.

---

Oost of west? Die vraag wordt eigenlijk nooit meer gesteld aan iemand die uit Berlijn komt; althans niet zo rechtstreeks. Het gaat erom of iemand in Tempelhof of Pankow woont. Voor mensen die in Berlijn gaan wonen of binnen

In de Berlijnse clubs kun je feesten tot in de ochtend.



Berlijn verhuizen, is de keuze voor een bepaalde buurt heel belangrijk, want die bepaalt de kwaliteit van leven. Levenskwaliteit betekent het aantal en het soort winkels, uitgaansgelegenheden, bioscopen, theaters, dichtbijgelegen parken, zwembaden en stations. Wie van drukte houdt en graag uitgaat, gaat niet in een voorstad, maar in Friedrichshain of Kreuzberg wonen. De Berlijner woont in zijn eigen buurt, zijn 'Kiez'. Dit uit het Slavisch stammende woord staat eigenlijk voor een eenvoudig onderkomen voor dienstboden. In Berlijn is 'Kiez' synoniem voor 'thuis'. Je vindt er alles wat je nodig hebt: de bakker, een kerk, kleuterschool, een vriendelijk of bemoedigend woord, een praatje op de hoek van de straat, een stamkroeg.

## Einde aan de mobiliteit

Vroeger verhuisden Berlijners om de haverklap. Ze bleven dan meestal in hun eigen buurt, maar soms kwamen ze ergens waar het niet



In het centrumdistrict Charlottenburg gaat het er heel burgerlijk aan toe.

beviel. Veel Kreuzbergers verhuisden begin jaren negentig naar Prenzlauer Berg, omdat de Wenden deed denken aan hun beginjaren in Kreuzberg: wild en met een onzekere toekomst. Later verhuisden ze weer terug. De netheid, de luxe, de nieuwe burgerlijkheid die daar tot ontwikkeling is gekomen, dat hoefde voor hen niet. Ondertussen verhuist vrijwel niemand meer als het niet moet: de huren zijn de laatste jaren zo sterk gestegen dat een verhuizing voor modale inkomens een luxe, zo niet een onmogelijkheid, is geworden. Bij een bezichtiging verschijnen soms meer dan 100 belangstellenden – wat ook

### Hoge huren

De huren in de drie binnenstadsdistricten Charlottenburg-Wilmersdorf, Friedrichshain-Kreuzberg en Mitte zijn zeer hoog.

een probleem is voor hoopvolle nieuwe Berlijners.

### De buurt is of wordt een thuis

Het vertrekken en weer terugkomen van mensen na de Wende drukt zijn stempel op een buurt, verandert hem. Hij wordt na verloop van tijd een thuis. In Friedrichshain vertrokken bijvoorbeeld veel ontevreden bewoners uit de in verval geraakte arbeidersbuurt. Jonge mensen voor wie Mitte te duur was en Prenzlauer Berg te chic en te intellectueel, kwamen in de goedkope huizen. Ze openden er hun eigen winkels en kroegen, en hun nieuwe buurt is nu heel anders dan vroeger. Ook in de buurt Neukölln deden zich veranderingen voor. De arbeiderscafés maakten plaats voor trendy bars en clubs. Jonge mensen trokken naar deze buurt en sindsdien stijgen de huren. En zo werd 'Kreuzkölln' of 'Reuterkiez', zoals het noorden vanwege de naastgelegen buurt Kreuzberg wordt genoemd, de momenteel meest trendy buurt.

# De Muurroute

Wat?	Fietstocht
Start	Potsdamer Platz → Potsdamer Platz
Eindpunt?	Oberbaumbrücke → Warschauer Straße
Lengte	7 km (fietsverhuur)
Duur	1,5 uur

Hij liep 160 km om West-Berlijn heen. De Muur is weg en zelfs Berlijners weten vaak niet meer waar hij liep. Meer dan 25 jaar na de afbraak van het bolwerk, dat de wereld in Oost en West verdeelde, is de grens op bepaalde plekken nog te onderscheiden. In het centrum zijn delen van de 43,1 kilometers van de Muur in de binnenstad met stenen in het asfalt aangegeven, aan de stadsrand is de Muur als een vrijgekapt pad in het groen te onderscheiden. Deze tocht volgt het interessantste deel van de gemarkeerde Muurroute.

## 1-2

De route begint aan de Potsdamer Platz. Voor het Ritz-Carlton-Hotel zijn enkele segmenten van de Muur bewaard gebleven. Een dubbele rij kasseien markeert op de hoek Stresemann-/



Hier start de Muurroute.

Köthener Straße het verloop van de Muur. De fietsroute gaat verder over de westkant van de Stresemannstraße, die in het grensgebied lag. Aan de oostkant van de straat stond de zogeheten Hinterlandmauer. Drie van de originele elementen, die de Berlijnse senaat schonk aan Kofi Annan, oud-secretaris-generaal van de Verenigde Naties, staan opgesteld voor het VN-gebouw in New York. In de Erna-Berger-Straße heeft men nog een grenswachtoren intact gelaten.

## 2-3

De Muur leidde naar de Niederkirchnerstraße, langs de Martin-Gropius-Bau. Tegenover het tentoonstellingsgebouw,

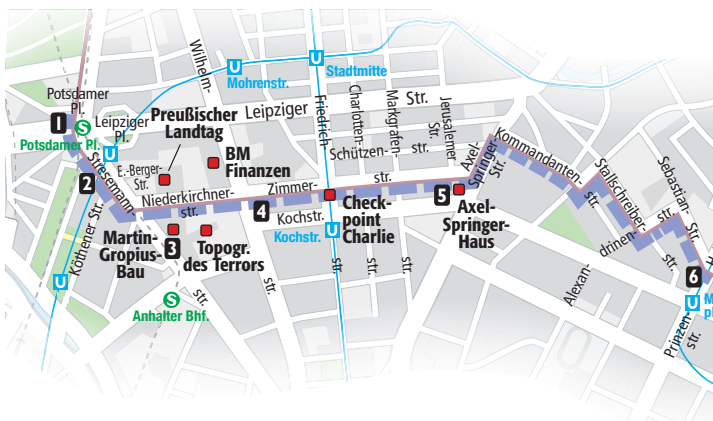


aan de andere kant van de Muur in de Preußischer Landtag, waar van 1899–1934 het Pruisische parlement zetelde, resideerde de eerste DDR-regering van Otto Grothe-wohl. Later installeerde de Stasi op het dak afluisterapparatuur voor radioverkeer in West-Berlijn.

### 3-4

Direct naast de Martin-Gropius-Bau loopt een 200 meter lang reststuk van de Berlijnse Muur en direct daarachter, op het voormalige Prinz Albrechtterrein, waren tijdens de nazi-periode de SS, Gestapo en staatsveiligheids-

Gisteren een waarschuwing, vandaag een herinnering aan de grens in de stad.



dienst gevestigd. Tegenwoordig informeert de tentoonstelling ‘Topographie des Terrors’ over deze periode. Bij de kruising Wilhelm-/Zimmerstraße wijst een bord op het ministerie voor de Rijksluchtvaart (1935–1936), waar in 1949 de DDR in het leven werd geroepen en waar nu het ministerie van Financiën is gevestigd.

### 4-5

In de Zimmerstraße is de grens met stenen gemarkeerd. Op de hoek van de Friedrichstraße was de ‘grensovergang voor buitenlanders’, Checkpoint Charlie. Voor de woning van

# Mijn dag... in de architectonische modelwijk

Fonkelende glaspaleizen, baksteentorens, huizenblokken in New Yorkse stijl - de Potsdamer Platz is de architectonische etalage van Berlijn. Tussen de wolkenkrabbers van toparchitecten uit de hele wereld verbergen zich nog historische bouwwerken: zo wordt een architectuurwandeling tot een korte reis door de tijd.



## 9 uur: keizer Wilhelm onder het Sony-tentdak

Het contrast kon nauwelijks groter zijn: enerzijds de koele moderne stijl met chroom, glas en staal en anderzijds de uitbundige versieringen van rond 1900. Er is vrijwel geen andere plek die zozeer het spanningsveld van de Berlijnse architectuur weerspiegelt als de neobarokke Kaisersaal onder het tentdak van het 5 ★★ Sony Center,

waar tegenwoordig schitterende evenementen plaatsvinden. Het bijbehorende café met zijn originele wisselende vensterdecoraties is de beste plek om de bedrijvigheid in het spectaculairste bouwwerk op de Potsdamer Platz gade te slaan.



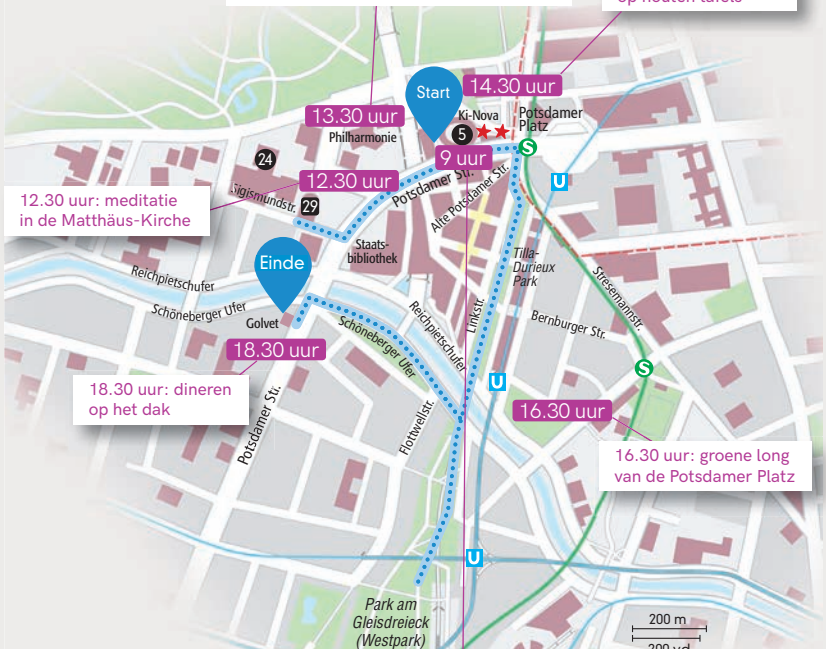
## 10 uur: hommage aan Marlene Dietrich

Bij een bezoek aan het Film-museum in het Sony Center heb je



13.30 uur: rondleiding door de Philharmonie

14.30 uur: superfood op houten tafels



12.30 uur: meditatie in de Matthäus-Kirche

13.30 uur  
Philharmonie

14.30 uur

16.30 uur

18.30 uur

18.30 uur: dineren op het dak

16.30 uur: groene long van de Potsdamer Platz



9 uur: keizer Wilhelm onder het Sony-tentdak



# BERLIJN

- Duidelijke indeling op kleur
  - Uitgebreide plattegronden en gedetailleerde kaarten
  - Verrassende wandeltochten
  - Top 10 hoogpunten
- De bewogen geschiedenis van Berlijn vind je overal in het straatbeeld terug. Bezoek hier het indringende Holocaust-monument, ontspan in de groene oase van Tiergarten of struin door de kunstenaarswijk Friedrichshain. Ontdek het veelzijdige karakter van Berlijn en word zelf even 'ein Berliner'.

[www.watenhoe.nl](http://www.watenhoe.nl)



NUR 512



9 789021 572994

# VOOR ELKE REIZIGER DE JUISTE GIDS

## STAD & STREEK

Een complete gids voor een vakantie waarmee je zowel de steden als de mooiste plekjes in de omgeving kunt ontdekken.

## HOOGTEPUNTEN

Een compactere gids met de belangrijkste insider tips en 'must see' plekken van een regio.

## STEDENTRIP

Een handzame gids met alle hoogtepunten en plattegronden voor als je graag alleen een stad bezoekt.

## TAALGIDS

Onmisbaar voor als je een taal probeert te begrijpen en te gebruiken.

